

„Arab Spring“ in Syria and Egypt – Comparative Analysis

Simon Gureshidze

Ilia state university
G. Tsereteli Institute of Oriental Studies
Georgia, Tbilisi
simongureshidze@gmail.com

Abstract

The article discusses the processes of the "Arab Spring", starting in December 2010 in Tunis, how the protest march affected region's countries, were after the revolutionary process, the ruling regimes have lowdown (Tunisia, Egypt, Libya). The focus is on the impact and role of the regional actors which were involved in the Syrian civil confrontation.

Further in the article is compared the processes in Egypt and Syria before "Arab spring". Resemblance and differences are separated from each other and also in detail reviewed the methods and reactions of both states against the protests.

The last part of the article is devoted to discussing the details of supporting the regime of Syria president Bashar Al-Assad. Namely the main factors which maintained the viability of the ruling elite, the role of the multi-confessional armed forces in the state and

their financial and economic interests. Also what led to the unification of reviving Sunni and Alawi militaries on concrete locations, which has become one of the main factors for the regime's enforcement.

The final part summarized the factors, how the privileged castes established by autocratic regimes on ethnic, religious and political soil; are leading country to the civil war and bloodshed when internal and external political challenges emerging.

Keywords: „Arab Spring“; Tunisia; Egypt; Libya.

ეგვიპტისა და სირიის „არაბული გაზაფხული“ შედარებითი ანალიზის კრილში

სიმონ გურეშიძე

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის
გიორგი წერეთლის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი
საქართველო, თბილისი
simongureshidze@gmail.com

აბსტრაქტი

XXI საუკუნის ათიან წლებში, „არაბული გაზაფხულის“ სახელით დაწყებული ცნობილი რევოლუციების ტალღა მეტ-ნაკლები სიმძაფრით მოედო მთელ არაბულ სამყაროს და გრძელდება დღემდე.

სწორედ ამ მოვლენით გამოწვეული სირიის სამოქალაქო ომი ჯერ კიდევ არ დასრულებულა. არ გადაწყვეტილა პრეზიდენტ ბაშარ ალ-ასადის ოპოზიციის უკანასკნელი ბასტიონის, იდლიბის ბედი. რუსეთის მიერ მხარდაჭერილი ალ-ასადის სამხედრო ნაწილები ცდილობენ წინააღმდეგობა გაუწიონ თურქეთის დახმარებით გაძლიერებულ აჯანყებულებს.

საკვანძო სიტყვები: „არაბული გაზაფხული“; ბაშარ ალ-ასადი.

მსჯელობა

2010 წელს თუნისში დაწყებული „არაბული გაზაფხულის“ სახელით ცნობილი რევოლუციების ტალღა მეტ-ნაკლები სიძაფრით მოედო მთელ არაბულ სამყაროს და დღემდე გრძელდება. ვინაიდან სწორედ ამ მოვლენით გამოწვეული სირიის სამოქალაქო ომი ჯერ კიდევ არ დასრულებულა. არ გადაწყვეტილა პრეზიდენტ ბაშარ ალ-ასადის ოპოზიციის უკანასკნელი ბასტიონის, იდლიბის ბედი. რუსეთის მიერ მხარდაჭერილი ალ-ასადის სამხედრო ნაწილები ცდილობენ წინააღმდეგობა გაუწიონ თურქეთის დახმარებით გაძლიერებულ აჯანყებულებს (1, 2019). თურქეთსა და რუსეთს შორის სირიაში დაპირისპირების ტემპერატურამ 2015 წლის დეკემბერში მიაღწია პიკს, როდესაც თურქულმა მხარემ რუსეთის შეიარაღებული ძალების კუთვნილი მოიერიშე თვითმფრინავი ჩამოაგდო. აღნიშნული ინციდენტის შემდეგ მრავალი ექსპერტი ორ ქვეყანას შორის სრულ მასშტაბიან სამხედრო კონფლიქტს და მოვლენათა უფრო მძიმე განვითარებასაც არ გამორიცხავდა. ყოველივე ზემოთ თქმულს თან დაერთო, ერთი წლით ადრე გააქტიურებული ტერორისტული „ორგანიზაცია ისლამური სახელმწიფოს“ გამოჩენა, რომელმაც თავის სისასტიკითა და აქტივობის მასშტაბებით მანამდე არსებულ ყველა მსგავს დაჯგუფებას გადააჭარბა. „არაბული გაზაფხულით“ გამოწვეული სირიის სამოქალაქო დაპირისპირება კიდევ იმით გახდა მრავალი მკვლევარისთვის საინტერესო, რომ თუნისის, ეგვიპტისა და ლიბიისგან განსხვავებით (სამივე ქვეყანაში რევოლუციის შედეგად დაემხო ზინ ალ-აბიდინ ბენ ალის, ჰუსნი მუბარაქისა და მუამარ კადაფის დიქტატორული რეჟიმები, რომლებიც ათწლეულების განმავლობაში მართავდნენ ჩამოთვლილ ქვეყნებს), ოპოზიციამაც და მმართველმა რეჟიმმაც გარე ძალები ჩართეს შიდა კონფლიქტის გადასა-

წყვეტად. გამომდინარე იქიდან, რომ სირიის მმართველ ალავ-იტურ (2, 2009:334-335) რეჟიმს რუსეთის გარდა შიიტური ირანიც ეხმარებოდა, ვინაიდან ამ ქვეყანას საბჭოთა კავშირის კოლაფსის შემდეგ გააჩნია ახლო აღმოსავლეთში თავისი გავლენის გაძლიერების სურვილი, ამ ფაქტორმა გამოიწვია სუნიტური თურქეთისა და სპარსეთის ყურის არაბული მონარქიების (ყატარი, საუდის არაბეთი) გააქტიურება, რათა ხელი შეეშალათ ირანის გეგმის სისრულეში მოყვანისთვის. მოვლენათა განვითარების ჯაჭვმა თავის მხრივ რეგიონალური უსაფრთხოება სერიოზული გამოწვევის წინაშე დააყენა. სწორედ ამიტომ „არაბული გაზაფხული“ და მისი თანამდევო პროცესები მრავალი დარგის სპეციალისტის, არაბისტების, სოციოლოგების, ისტორიკოსების, პოლიტოლოგებისა და ა.შ. ყურადღების ცენტრში მოექცა. ვინაიდან თუნისის შემდეგ ეგვიპტე იყო მეორე ქვეყანა, რომელშიც რევოლუციონერებმა გაიმარჯვეს და სწორედ ეს ფაქტორი გახდა სირიელი ხალხის ნაწილის შთაგონების წყარო, რასაც ზემოთ აღწერილი პროცესები მოჰყვა, სტატიის მიზანია ეგვიპტესა და სირიაში მომხდარი საპროტესტო აქციებისა და შედეგების შედარებითი ანალიზი; რისი მეშვეობითაც უნდა გაშუქდეს ის მთავარი კითხვები თუ რატომ განვითარდა მოვლენები ეგვიპტეში სამოქალაქო დაპირისპირების გარეშე და დაემხო მმართველი რეჟიმი, ხოლო სირიაში რამ გამოიწვია საპროტესტო აქციების გადაზრდა არნახულ სისხლის ღვრაში და გარე ძალების დახმარების გარდა, რა შიდა ფაქტორებმა შეუწყო ხელი ბაშარ ალ-ასადის რეჟიმს ხელისუფლების სადავეების შენარჩუნებაში.

ორივე ქვეყანაში განვითარებულ მოვლენებს ბევრი საერთო მიზეზი გააჩნდა. ჰუსნი მუბარაჟი 30 წლის განმავლობაში მართავდა ეგვიპტეს, ასადების ოჯახი კი თითქმის ნახევარი

საუკუნის განმავლობაში იმყოფება სირიის სათავეში. ჰაფიზ ალ-ასადმაც და მუბარაქმაც თავიანთ მემკვიდრეებად საკუთარი შვილები შერაჩიეს (**გურემიძე, 2017:62**). თუმცა ეგვიპტის პრეზიდენტის ჩანაფიქრი წარუმატებელი აღმოჩნდა. ასევე ორივე ქვეყნის ლიდერების მართვის სტილი სრული ავტორიტარიზმის გამოხატულება იყო. კიდევ ერთი მსგავსება არის ის, რომ ეგვიპტეშიც და სირიაშიც ძალოვანი სტრუქტურები სრულად დომინირებდნენ ქვეყნის მმართველ, საზოგადოებრივ და პოლიტიკურ სტრუქტურებში. ყოველივე ზემოთ თქმულს თან ერთვოდა ორივე ქვეყანაში მრავალი ათწლეულის განმავლობაში მოქმედი საგანგებო კანონი (**4, 2006**), რომელიც პრეზიდენტებს, მმართველ პარტიასა და ძალოვნებს განუსაზღვრელ უფლებებს ანიჭებდა, რაც პარალელურად ხელს უწყობდა სოციალური უთანასწორობის გაღვივებასა და ყოველგვარი თავისუფალი აზრის გამოხატვის ჩახშობას. სწორედ ამ ფაქტორებმა განაპირობეს მასობრივი საპროტესტო აქციები და ხელისუფლების გადადგომის მოთხოვნები მუბარაქისა და ბაშარ ალ-ასადის წინააღმდეგ. რევოლუციური პროცესების გამომწვევი მიზეზები ჩანს, რომ მსგავსი და თითქმის ერთნაირი იყო, თუმცა ხელისუფლებების მხრიდან გადადგმული საპასუხო ნაბიჯები აბსლუტურად განსხვავებული აღმოჩნდა, რამაც თავისთავად განაპირობა „არაბული გაზაფხულის“ დიამეტრალურად საპირისპირო შედეგები ეგვიპტესა და სირიაში.

ყველაზე საგულისხმო განმასხვავებელი ნიშანი ამ ორ ქვეყანაში განვითარებულ მოვლენებს შორის არის ის, რომ ბაშარ ალ-ასადის წინააღმდეგ, მას შემდეგ რაც სამოქალაქო დაპირისპირება აქტიურ რეჟიმში გადავიდა და კულმინაციას მიაღწია, რეჟიმს დაუპირისპირდნენ სალაფიტური (**5, 608**) დაჯგუფებებიც. ხელისუფლების მხრიდან დათმობა და პრეზიდე-

ნტის გადადგომა, ავტომატურად ნიშნავდა არა მხოლოდ ძალაუფლების სადავეებისა და ბერკეტების დაკარგვას, არამედ მთელი მმართველი ელიტის ფიზიკურ განადგურებასაც. ეგვიპტეში კი ჰუსნი მუბარაქის გადადგომის შემდეგ, გარდამავალ ხელისუფლებასთან ერთად ქვეყანას ისევ მართავდა სამხედრო საბჭო, რაც იმას ნიშნავდა, რომ სახელისუფლებო შტოებში მოხვედრილი ელიტური კლანების ინტერესები მეტწილად წინანდებურად იყო დაცული. „მუსლიმი ძმების“ წევრის პრეზიდენტ მუჰამმად მურსის შიდა პოლიტიკურმა კურსმაც ხელი შეუწყო იმას, რომ მმართველი კლანები არ გახდნენ იძულებული თავიანთი გავლენის სფეროებისა და ბიზნეს ინტერესების შენარჩუნების მიზნით, პოლიტიკური ოპონენტების წინააღმდეგ გაეტარებინათ ისეთი ღონისძიებები, რაც ქვეყანას საბოლოოდ სისხლის მღვრელ დაპირისპირებაში ჩაითრევდა. კერძოდ, მურსი მხარს უჭერდა სამხედროების პრივილეგირებულ მდგომარეობას. გადამდგარი ოფიცრები იკავებდნენ მინისტრების, გუბერნატორებისა და მაღალი ადმინისტრაციული მუშაკების თანამდებობებს. „ძმებმა“ სამხედრო ელიტას შეუნარჩუნეს ნახევრად ავტონომიური სტატუსი 2012 წელს შემუშავებულ ახალ კონსტიტუციაში; რომლის თანახმადაც არმიას უნარჩუნდებოდა საკუთარი ბიუჯეტი, სამოქალაქო ბიზნესიდან შემოსული მოგება, სამთავრობო და სამოქალაქო კონტროლის გარეშე (6).

ცალკე ყურადღებას იმსახურებს ისიც, რომ ეგვიპტეში „არაბული გაზაფხულის“ შედეგად სამოქალაქო დაპირისპირების თავიდან აცილება განაპირობა ქვეყნის სამხედროებში არსებულმა ერთსულოვნებამ. კერძოდ იმ გარემოებამ, რომ მთლიანად სამხედრო ელიტა შეთანხმდა ჰუსნი მუბარაქის პოსტიდან გადაყენებაზე (გურეშიძე, 2017:62). ასევე იმანაც, რომ მიუხედავად იმისა, „მუსლიმი ძმები“ ილსამისტური ორგანიზაც-

იას და მათ თავის დროზე გამოეყო რამოდენიმე ექსტრემისტული დაჯგუფება, ეს ასოციაცია გასული საუკუნის 80-იანი წლებიდან მთლიანად პოლიტიკურ აქტივობაზე გადავიდა და უარი თქვა ძალადობრივ ქმედებებზე.

სირიაში კი სწორედ სამხედროებს შორის არსებულმა აზრთა სხვადასხვაობამ გამოიწვია სამოქალაქო ომი და ჯიჰადისტური ორგანიზაციების გაძლიერება. თავდაპირველად უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მოსაზრებას ამყარებენ შემდეგი ფაქტები: ჯერ კიდევ ჰაფიზალ-ასადი, მიუხედავად მისი უზარმაზარი გავლენისა და სახელუფლებო ბერკეტების ფლობისა, სამხედრო ელიტის გადაწყვეტილებების წინააღმდეგ თავისუფლად მოქმედებას მუდმივად ვერ ახერხებდა. ამის ერთ-ერთი თვალსაჩინო მაგალითია თავის დროზე სამხედროების ზეწოლის შედეგად მისი ძმის, რიფატის თანამდებობიდან გათავისუფლება და საფრანგეთში დროებით საცხოვრებლად გაგზავნა, ვინაიდან ჰაფიზ ალ-ასადის სამხედრო გარემოცვა მის ძმას ხელისუფლების უზურპაციაში ადანაშაულებდა (8). 1963 წლის რევოლუციის შემდგომ და 60-იანი წლების ბოლომდე ქვეყნის უმაღლესი სამხედრო ელიტის ძირითად ბირთვს ალავიტები შეადგენდნენ, კერძოდ ჰაფიზ ალ-ასადის ნუმაილითილაჰების კლანიდან და მათავირაჰების ტომიდან (9, 2016:119-143). მაღალი რანგის ოფიცერთა კორპუსში სუნიტებიც შედიოდნენ, რომლებიც თავიანთი ნათესაური კავშირებით ნახევრად ალავიტები იყვნენ და ჰაფიზ ალ-ასადის უახლოეს და უერთგულეს გარემოცვას წარმოადგენდნენ. ვიცე პრეზიდენტი 1984-2005 წლებში აბულ ჰალიმ ხადამი იყო სუნიტი, მისი ცოლი მათავირაჰების ტომიდან, პრემიერ-მინისტრი აბდ არ-რაუფ ალ-კასიმი, სახალხო საბჭოს ვიცე-სპიკერი, მაჰმუდ აზ-ზუბი, ბაასის პარტიის გენერალური მდივნის თანაშემწე აბდ ალ-ლაჰ ალ-აჰმარი, შეაიარაღებული ძალების მეთაური

ჰიქმათ შიჰაბი იყვნენ ის სუნიტები, რომელთაც მაღალი პოსტები ეკავათ 1987 წელს. თავდაცვის მინისტრი მუსტაფა თლასი შერეული ოჯახის წარმომადგენელი იყო, მამით სუნიტი, დედით ალავიტი. სუნიტთა უმრავლესობას, რომლებიც დაწინაურდნენ შეიარაღებულ ძალებში, ქვეყნის სათავეში ბაასის პარტიის (10) მოსვლის შემდეგ, ერთნაირი წარმომავლობა გააჩნდათ. შიჰაბი და თლასი დაიბადნენ და გაიზარდნენ სოფელში და მათი ოჯახები არა ძველ, პრივილეგირებულ სუნიტურ ზედა ფენას, არამედ უმცირესობის მიერ ახლად ჩამოყალიბებული სოციოეკონომიკური კლასის ელიტას წარმოადგენდნენ (11).

1963 წლიდან, ქვეყნის სათავეში ბაასის პარტიის მოსვლას მოჰყვა სერიოზული ცვლილებები არმიის რიგებში და მოხდა მისი როლის ტრანსფორმაცია ქვეყნის პოლიტიკურ სისტემაში. ახალმა ხელისუფლებამ ინტენსიურ რეჟიმში დაიწყო შეიარაღებული ძალების შემადგენლობის, ფუნქციებისა და სტრუქტურის ცვლილებები - ახლად დანიშნული ალავიტი ოფიცრების რაოდენობამ 90%-ს გადააჭარბა, ბაასის პარტიული და იდეოლოგიური ელემენტების ჩართვამ არმიის რიგებში, ფაქტობრივად არმიისა და ბაასის პარტიის შერწყმა მოახდინა, რამაც აღნიშნული სტრუქტურა აქცია ქვეყნის უმაღლეს პოლიტიკურ ძალად სირიაში (12).

ჰაფიზ ალ-ასადის მმართველობის პერიოდიდან სამხედროები და განსაკუთრებით ოფიცერთა კორპუსი, სარგებლობდნენ პრივილეგიებით. მათ შეეძლოთ საბაზრო ფასზე იაფად შეეძინათ სასურველი უცხოური და ძვირფასი საქონელი სამხედრო კოოპერატივებში, რომელთა ყიდვა შეუძლებელი იყო სხვა სავაჭრო დაწესებულებებში. ასევე ეძლეოდათ უპროცენტო სესხები სახლების და ვილების დიდი მიწის ნაკვეთებთან ერთად შეძენისთვის. მათ საკუთრებაში ჰქონდათ გადაცე-

მული ნაყოფიერი მიწები და სხვა სახელმწიფო მოხელეებისგან განსხვავებით სარგებლობდნენ უფასო სამედიცინო მომსახურებით, ტრანსპორტით, საწვავით. ყოველივე ზემოთ თქმულთან ერთად, გამომდინარე იქიდან, რომ სირია 1967 წლიდან საომარ მდგომარეობაში იმყოფება ისრაელთან, ხელისუფლება მუდმივად აკმაყოფილებდა არმიის მხრიდან საზღვარგარეთული ძვირად ღირებული თანამედროვე იარაღისა და ტექნიკის შეძენის მოთხოვნებს. გასული საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოსთვის ქვეყანა 11 მილიონ 338 ათასიანი მოსახლეობით, 404 ათას კაციანი შეიარაღებული ძალების საჭიროებებისთვის ხარჯავდა ბიუჯეტის 30-35%-ს, რაც მთლიანი შიდა პროდუქტის 11%-ს შეადგენდა (**13, 2002:160**). ყოველივე ზემოთ თქმულთან ერთად საგულისხმო ინფორმაციებზე წვდომის საშუალებას იძლევა კარნეგის ცენტრი. აღნიშნული მასალა კრავს მსჯელობას და პასუხს იძლევა იმ შეკითხვაზე, თუ რატომ დაიცვა ბოლომდე სამხედრო ელიტის ნაწილმა არსებული რეჟიმი. კერძოდ, საუბარია დაპიეთ ალ-ასადზე ან „ასადის გარეუბანზე“, რომელიც მდებარეობს დამასკოდან ჩრდილო-აღმოსავლეთით და ქვეყნის უმსხვილესი სამხედრო საცხოვრებელი კომპლექსია, რაც თავის მხრივ ნათლად წარმოაჩენს თუ როგორ მუშაობს ეს სისტემა. საცხოვრებელი კომპლექსი, სასაუბრო ენაზე დაჰიად ცნობილი, ოფიცრებს საშუალებას აძლევს მათ საკუთებაში იქონიონ უძრავი ქონება დამასკოში. მათი უმრავლესობა სირიის სოფლებიდან გამოსული ღარიბი ოჯახებიდან არიან, რომელთაც ქალაქში საცხოვრებელი ადგილის შეძენის საშუალება არ გააჩნიათ. სამხედრო დასახლებამ მათ საშუალება მისცა სოციალური წინსვლისთვის, მაგრამ სირიისდან-არჩენი საზოგადოებისთვის, თავიანთი პროვინციული წარმომავლობის გამო, მაინც მიუღებლებად რჩებიან და მათ მიმართ

არსებობს დამამცირებელი ეპითეტი „სანდღებიანი ჯარი“. სწორედ ამიტომ, აღნიშნული ადგილი სადაც ოფიცრები და მათი ოჯახები ცხოვრობენ, აყალიბებს მკაფიო იდენტობას, რომელიც გამოყოფს მათ სირიის დანარჩენი საზოგადოებისგან, და რჩებიან რეჟიმზე დამოკიდებულები.

ცხოვრების ყველა ატრიბუტი და გარანტირებული სოციალური რესპექტაბელობა უზრუნველყოფილია და დამოკიდებულია რეჟიმზე. 2000 წელს, როდესაც გარდაიცვალა ჰაფიზ ალ-ასადი, დაპიეთ-ში მცხოვრებმა მრავალმა ოფიცრმა საკუთარი ოჯახის წევრები უკან სოფლებში დააბრუნეს და ელოდებოდნენ თუ რა სახისგარემოებები და სიტუაცია შეიქმნებოდა ქვეყანაში. ისინი დაბრუნდნენ მას შემდეგ, რაც ბაშარ ალ-ასადი გახდა პრეზიდენტი. ოფიცრებიც და სხვა სამოქალაქო სახელმწიფო მოსამსახურეები აცნობიერებდნენ იმ ფაქტს, რომ მათი ცხოვრება დამასკოში დამოკიდებული იყო რეჟიმის არსებობასთან და არა მათ სტატუსზე.

სირიაში არსებობს სამხედრო საცხოვრებლების ორი სისტემა. პირველი უზრუნველყოფს აქტიური მოსამსახურეების ცხოვრებას საკუთრების უფლების გარეშე ისეთ სამხედრო-საცხოვრებელ კომპლექსებში, როგორებიცაა ქატანა დამასკოში, რაიანი ჰომსში და საიდა დარაში. მეორე სისტემის თანახმად კი შესაძლებელია სპეციალური ფასდაკლების შედეგად სახლის შეძენა არმიისთვის განკუთვნილ ტერიტორიებზე, სახელმწიფოს მიერ სუბსიდირებული პროგრამის ფარგლებში. თეორიულად ნებისმიერ სამხედრო მოსამსახურეს შეუძლია გააკეთოს განცხადი საცხოვრებელზე, თუმცა თანხმობის მიღება დამოკიდებულია მათზე, ვისაც დე ფაქტო გააჩნია უფლება უძრავი ქონების გადაცემის ან უარის თქმაზე. მსგავსი ტიპის დასახლებები არსებობს დაირ აზ-ზურში, ალეპოსა და ტარტუსშიც. აღნიშნული დასახლებების

მშენებლობას საფუძველი 1980-იანი წლებიდან ჩაეყარა, თავდაცვის მინისტრ მუსტაფა თლასის მიერ, სადაც ოფიცრებმა ჩასახლება 1990-იანი წლებიდან დაიწყეს და 2011 წლისთვის კომპლექსი მოიცავდა 250 ჰექტარს, 100 ათასი მაცხოვრებლით. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ დაჰია არ წარმოადგენს მაღალჩინოსანი ოფიცრების მდიდრულ საცხოვრებელ ტერიტორიას. იქ არ არსებობს სამოქალაქო მომსახურების გამართული სისტემა, ქუჩები კეთილმოუწყობელია, ხშირად ითიშებოდა ელექტრო ენერგია და წყალი, დასახლების კიდევ ერთი პრობლემაა გარეუბანში არსებული ნაგავსაყრელიც, რომლისგან წამოსული ცეცხლის კვამლი და მაწანაწალა ძაღლები, ამ დასახლების ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას წარმოადგენს. 2000-იანი წლებიდან დაჰიაში სამხედრო მოსამსახურეების გარდა დაიწყო სამოქალაქო პირების ნაკადის ზრდაც. 2011 წლისთვის დასახლებაში 60%-ს მოქმედი და გადამდგარი სამხედროები, ასევე სპეცსამსახურების თანამშრომლები შეადგენდნენ, დანარჩენ 40%-ს კი სამოქალაქო პირები. სამოქალაქო პირების რაოდენობის ზრდამ ისიც გამოიწვია, რომ აღნიშნულ რაიონში მაცხოვრებელმა ოფიცრებმა თავიანთი საკუთრება კიდევ უფრო მეტად აღიქვეს როგორც საკუთარი ფინანსური აქტივი, რადგან იმავე წლის მონაცემებით, რაიონის შედარებით პრესტიჟულ ნაწილში საცხოვრებელების ფასი 30 მილიონ ლირამდე (600 ათასი დოლარი) გაიზარდა. მიუხედავად იმისა, რომ „არაბულ გაზაფხულამდე“ 5 წლის განმავლობაში ინტენსიურ რეჟიმში მიმდინარეობდა არასამხედრო პირების ჩასახლება დაჰიაში და სულ უფრო მეტად ემსგავსებოდა სამოქალაქო ტიპის დასახლებას, სამოქალაქო ომმა აჩვენა, რომ ეს რაიონი მაინც სამხედრო ტიპის დასახლებად დარჩა და სამხედროებისთვის არსებულმა ზემოთ აღწერილმა სარგებლებმა გამოიწვია ოფიცრების მტ-

კიცე შეკავშირება. ბევრი ოფიცრისთვის დაჰია წარმოდგენდა სოცალური ზრდის სწრაფ საშუალებას.

იქ მცხოვრები ოფიცრების აბსოლუტური უმრავლესობა, განურჩევლად სუნიტებისა და ალავიტებისა, საშუალოზე დაბალი სოციალური ფენის წარმომადგენელია, რომლებიც სოფლად ცხოვრობენ და ადგილზე არ გააჩნიათ ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების რეალური პერსპექტივები. ალავიტი ოფიცრები ჯაბლეჰის, ლატაკიისა და ტარტუზის სოფლებიდან არიან, სუნიტები კი ალეპოს, დარაასა და რა'ყას მსხვილი ურბანული ცენტრების სოფლებიდან. მათთვის სამხედრო სამსახური არის საშუალება, რომელიც მრავალ პერსპექტივას უხსნის ახალგაზრდებს, ესენია შემოსავლის წყარო, დედაქალაქში საცხოვრებლის შექმნა (რაც სირიელი ახალგაზრდა სამხედროებისთვის პირადი წარმატების მწვერვალად ითვლება) და მრავალი მათგანისთვის თავიანთი შვილების დედაქალაქში გაზრდისა და განათლების მიცემის ერთადერთი რეალური საშუალება. ასევე სამხედრო-საცხოვრებელ კომპლექსში მათ შეუძლიათ ისარგებლონ უფასო სამედიცინო მომსახურებითაც, ვინაიდან მთელ ქვეყანაში ყველაზე მოწინავე საავადმყოფო თიმრინი სწორედ ამ დასახლებაში მდებარეობს. „არაბული გაზაფხულის“ შემდეგ მართალია კიდევ უფრო გაღრმავდა დაპირსპირება სუნიტ და ალავიტ ოფიცრებს შორის, მაგრამ კონკრეტულად დაჰიაში მათმა უმრავლესობამ დაივიწყა კონფესიური განსხვავებულობა, რათა მყარი კავშირის მეშვეობით დაეცვათ საკუთარი თავი და საკუთრება გარე საფრთხეებისგან. საბოლოოდ რაიონი გადაიქცა მძლავრ სამხედრო ფორპოსტად, რომელიც არა მარტო თავდაცვის ფუნქციას ასრულებდა, არამედ მეზობელ რაიონებზე ეფექტური შეტევის განხორციელების საშუალებასაც იძლეოდა.

დასკვნა

მასალების დამუშავებისა და გაანალიზების შედეგად იკვთება ორი ფაქტორი: 1) ორივე ქვეყნის მაგალითიდან ჩანს, რომ ეგვიპტეშიც და სირიაშიც მმართველი რეჟიმების მიერ შექმნილი პრივილეგირებული სამხედრო კასტები არ შეურიგდნენ თავიანთი გავლენის სფეროებისა და ფინანსური სარგებელის დაკარგვას. 2) ქვეყნებში, რომლებიც გამოირჩევიან ავტოკრატიული რეჟიმების მმართველობით და პარალელურად ყალიბდება გამორჩეული მდგომარეობის მქონე ძალოვანი სტრუქტურების წარმომადგენელთა კასტა, რომელსაც ხელისუფლების დათმობის შემთხვევაში, არათუ ძალაუფლების ბერკეტებისა და კეთილდღეობის დაკარგვა, არამედ ფიზიკური მოსპობა ემუქრება, სახელმწიფოს ნებისმიერი ფართო მასშტაბიანი საპროტესტო გამოსვლების შემთხვევაში, სამოქალაქო ომის საფრთხის წინაშე აყენებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. <https://www.aljazeera.com/topics/events/idlib-battle-syria.html>
<https://www.aljazeera.com/news/2019/05/turkey-backed-fighters-join-forces-hts-rebels-idlib190522172523064.html>;
2. <http://www.la.utexas.edu/users/chenry/pmna/coursemats/2009/batatu-4326249.pdf>;
3. Gureshidze, S.(2017). „*Egvip't'is Samkhedro Sabch'o da „Arabuli Gazapkhuli“ (Egvip't'is Samkhedro Sabch'o „Arabuli Gazapkhulis“ K'uluarebshi*“). Sakartvelo-Iranis P'olit'ik'uri, Ek'onomik'uri da K'ult'uruli Urtiertobebisadmi Midzghvnili Mesame Saertashoriso K'onferentsiis Shromebi: Tbilisi). (გურეშიძე, ს. (2017). „*ეგვიპტის სამხედრო საბჭო და „არაბული გაზაფხული“ (ეგვიპტის სამხედრო საბჭო „არაბული გაზაფხულის“ კულუარებში*“). საქართველო-ირანის პოლ-

იტვიკური, ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობებისადმი მიძღვნილი მესამე საერთაშორისო კონფერენციის შრომები: თბილისი);

4. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/04/30/AR2006043001039.html?noredirect=onhttps://www.reuters.com/article/us-syria/syrias-assad-ends-state-of-emergency-idUSTRE72N2MC20110421http://emediatc.com/PublicFiles/File/%D8%AF%D8%B3%D8%AA%D9%88%D8%B1%20%D8%A7%D9%84%D8%AC%D9%85%D9%87%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%88%D8%B1%D9%8A%D8%A9%201973.pdf>;
5. Salapit'ebi Ech'odeba Ch'inap'arta (Al-Salapi Al-Salahis) Ideebsa da P'rakt'ik'as. Salapit'ta Midgoma Uarqops Gviandel T'raditsiebsa da Shemdgomshi Sasuliero Sk'olebis Mier Shemushavebul Ideebs, Mati Mots'odebis Mixedvit Mxolod Qurani da Suna Itvleba Islamis Autent'ur Bazisad. (სალაფიტები ეწოდებათ წინაპართა (ალ-სალაფი ალ-სალიჰის) იდეებსა და პრაქტიკას. სალაფიტთა მიდგომა უაყოფს გვიანდელ ტრადიციებსა და შემდგომი სასულიერო სკოლების მიერ შემუშავებულ იდეებს, მათი მოწოდების მიხედვით მხოლოდ ყურანი და სუნა ითვლება ისლამის აუთენტურ ბაზისად). Encyclopedia of Islam and the Muslim World. P: 608.;
6. <https://www.mei.edu/publications/egypts-military-business-ne-ed-change>;
7. Gureshidze, S.(2017). „Egvip't'is Samkhedro Sabch'o da „Arabuli Gazapkhuli“ (Egvip't'is Samkhedro Sabch'o „Arabuli Gazapkhulis“ K'uluarebshi“). Sakartvelo-Iranis P'olit'ik'uri, Ek'onomik'uri da K'ult'uruli Urtiertobebisadmi Midzghvnili

-
- Mesame Saertashoriso K'onferentsiis Shromebi: Tbilisi). (გურეშიძე, ს. (2017). „ეგვიპტის სამხედრო საბჭო და „არაბული გაზაფხული“ (ეგვიპტის სამხედრო საბჭო „არაბული გაზაფხულის“ კულუარებში“). საქართველო-ირანის პოლიტიკური, ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობებისადმი მიძღვნილი მესამე საერთაშორისო კონფერენციის შრომები: თბილისი);
8. www.public-library.uk/dailyebook/Syria%20-%20a%20country%20study.pdf gv.;
 9. *A HISTORY OF THE 'ALAWIS * From Medieval Aleppo to the Turkish Republic.* (2016). STEFAN WINTER. Princeton University Press Princeton and oxford;
 10. <http://www.public-library.uk/dailyebook/Syria%20-%20a%20country%20study.pdf>;
 11. <https://www.merc.org/roots-alawite-sunni-rivalry-syria>;
 12. *Армия и власть в Ближнем Востоке:* (Сборник Статией) М., (2002). Ответственный редактор В. Ахмедов. Институт изучения Израиля и Ближнего Востока. Москва;
 13. <https://carnegie-mec.org/2015/11/04/assad-s-officer-ghetto-wh-y-syrian-army-remains-loyal-pub-61449>.